

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi matkustaja-alus
Estonian hyllyn rauhoittamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki matkustaja-alus Estonian hyllyn rauhoittamisesta. Aluksen uppoamispaikalla ja sitä ympäröivällä alueella kielletäisiin sukeltaminen ja muut toimet, joilla pyritään nostamaan ruumiita tai esineitä hyllystä tai meren

pohjalta. Kiellon rikkomisesta tuomittaisiin sakkoo tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Matkustaja-alus Estonia kaatui ja upposi Utön lounaispuolelle syyskuun 28 päivän 1994 vastaisena yönä matkallaan Tallinnasta Tukholmaan. Matkalla oli saatavilla olevien tietojen mukaan mukana noin tuhat henkeä. Heistä 137 pelastui, ja 94 hukkunutta on löydetty. Lähes 800 on edelleen kateissa.

Suuronnettomuus kosketti läheisimmin kolmea Itämeren rantavaltiota. Alus purjehti Viron lipun alla ja uhrien joukossa oli lukuisia Viron kansalaisia. Enemmistö onnettomuuden uhreista oli Ruotsin kansalaisia. Onnettomuus sattui Suomen rannikolla, ja Suomi kantoi päävastuun pelastustöistä. Suomi, Ruotsi ja Viro allekirjoittivat Tallinnassa 23 päivänä helmikuuta 1995 sopimuksen m/s Estoniasta. Sopimuksen mukaan Estonian hylkyä ja sitä ympäröivää aluetta pidetään onnettomuuden uhrien viimeisenä leposijana eikä Estoniiaa nosteta. Sopimuksessa valtiot sitoutuivat säätämään kansallisessa laissaan rangaistavaksi kaikenlaisen uppoamispaikan rauhaa häiritsevän toiminnan. Sopimus on esityksen liitteenä.

2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki matkustaja-alus Estonian hyllyn rauhoittamisesta. Lakiin otettaisiin säännökset rauhoitetun alueen määrittelystä, kiellosta sukeltaa

alueella ja ryhtyä muihin toimiin ruumiiden tai esineiden nostamiseksi hyllystä, kiellon rikkomisen rankaisemisesta sekä menettämisseuraamuksesta. Lakiehdotus on laadittu siten, että se täyttää ne velvoitteet, joihin Suomi on edellä mainitussa sopimuksessa sitoutunut.

Estonian hylky sijaitsee Suomen mannerjulistalla ja Suomen kalastusvyöhykkeellä, mutta kansainvälisillä vesillä. Alueella on siten voimassa kansainvälisen oikeuden mukainen aavan meren vapaus, jonka rajoittamiseen millään valtiolla ei ole oikeutta. Esimerkiksi alueen kautta purjehtimista ei voida kieltää. Siihen ei myöskään olisi aihetta, koska tällainen viaton kauttakulku ei häiritse hautarauhaa.

Aavan meren vapauden periaate ei kuitenkaan estä ehdotetun lain säätämistä. On yleensä kansainvälisen oikeuden mukaan sallittua ulottaa rikosoikeuden soveltamisala valtion rajojen ulkopuolelle. Mikään ei estä Suomen rangaistussäännösten soveltamista esimerkiksi Suomen alueen ulkopuolella tehtyyn varkauteen tai pahoinpitelyyn riippumatta siitä, onko rikos tehty toisen valtion alueella tai aavalla merellä. Aivan samalla tavalla Suomi voi omissa lainsäädännössään kieltää hautarauhan häiritsemisen kansainvälisilläkin vesillä sijaitsevalla hyllyllä.

Käytännössä Suomi ei kuitenkaan voi estää muiden kuin suomalaisten alusten toimintaa rauhoitetulla alueella. Kansainväli-

nen merioikeus kieltää valtioita puuttumasta toisen valtion lipun alla purjehtiviin aluksiin kansainvälisillä vesillä. Vaikka Suomen merivartiosto havaitsisi rauhoitetulla alueella ulkomaisen aluksen, jolta sukelletaan, merivartiostolla ei ole mahdollisuutta voimakkein estää tällaista lainvastaista toimintaa vaan sen on tyydyttävä tarkkailemaan ja keräämään todisteita esimerkiksi valokuvaamalla. Tilanne ei sinänsä poikkeakaan muista rikoksista, sillä merivartiosto tai muu viranomaislainen ei myöskään saa puuttua esimerkiksi pahoinpitelyyn vieraan valtion lipun alla purjehtivassa aluksessa vaikka rikos kuuluisi Suomen rikoslain soveltamisalaan. Rangaistus lainrikkomisesta voidaan tällaisessa tapauksessa tuomita vasta, jos rikoksentekeijä saapuu Suomeen. Jos kyseessä olisi Ruotsin tai Viron lipun alla purjehtiva alus, on asiasta sopimuksen mukaan ilmoitettava asianomaiselle valtiolle.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia tai henkilö-
tövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Sopimus m/s Estoniasta neuvoteltiin Ruotsin, Viron ja Suomen ulkoasiainministeriöiden johdolla. Suomesta mukana oli myös oikeusministeriön edustus. Neuvottelujen

aikana käsiteltiin myös luonnoksia tarpeelliseksi lainsäädännöksi. Ennen sopimuksen allekirjoittamista kuultiin ympäristövaikutuksista maa- ja metsätalousministeriötä, liikenneministeriötä, kauppa- ja teollisuusministeriötä ja ympäristöministeriötä sekä Ahvenanmaan maakuntahallitusta.

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Se vastaa sisällöltään Ruotsin vastaavaa esitystä, joka annettiin valtiopäiville maaliskuussa 1995.

5. Voimaantulo

Lain olisi tultava voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Ruotsin hallitus on ehdottanut, että Ruotsin vastaava lainsäädäntö tulisi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1995. Sopivinta olisi, että myös Suomen lainsäädäntö tulisi voimaan samana päivänä, jos eduskuntakäsittely etenee niin, että laki saadaan siihen mennessä hyväksytyksi ja vahvistetuksi.

Suomen, Ruotsin ja Viron sopimus tulee sen 6 artiklan mukaan voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat kirjallisesti ilmoittaneet toisilleen, että sen voimaantulon edellyttämät valtiosäännön mukaiset vaatimukset on täytetty. Tarkoituksena on saattaa sopimus asetuksella voimaan mahdollisimman pian lain tultua vahvistetuksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. Pykälässä todetaan, että Estonian hylky on onnettomuuden uhrien viimeinen leposija ja että hylky ja sen ympäristö rauhoitetaan.

2 §. Pykälässä määritellään rauhoitettu alue, josta on sovittu Suomen, Ruotsin ja Viron neuvotteluissa. Alueen koko on noin neljä neliökilometriä.

Alue on sopimuksessa määritelty sen kulmien koordinaattien avulla. Samaa menettelyä ehdotetaan käytettäväksi myös Suomen laissa. Suomen sisäisessä lainsäädännössä on kuitenkin syytä käyttää suomalaisten merikarttojen koordinaattijärjestelmää eikä kansainvälistä WGS-järjestelmää. Alue

tullaan merkitsemään sopivalla tavalla lain voimaan tultua julkaistaviin suomalaisiin merikarttoihin.

3 §. Pykälässä kiellettäisiin Estonia-aluksen hylyn rauhaa häiritsevä toiminta. Kiellettyä olisi ensinnäkin kaikenlainen sukeltaminen rauhoitetulla alueella. Samoin kiellettäisiin muunlaiset toimet ruumiiden tai esineiden nostamiseksi hylystä tai meren pohjalta, esimerkiksi nosturin käyttäminen tähän tarkoitukseen aluksesta käsin. Jotta hyllyn rauha olisi täydellinen, kiellettäisiin vielä muu hyllyn rauhan häiritseminen. Tällä perusteella olisi kiellettyä esimerkiksi tehdä sukellusveneellä retkiä hyllyn luokse.

4 §. Sopimuksen 4 artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolet voivat sopimuksen estämättä ryhtyä toimiin peittääkseen hyllyn tai estääkseen ympäristön pilaantumista. Vastaava poikkeussäännös on otettava myös Suomen lainsäädäntöön. Ruotsissa on ehdotettu, että Estonian hylky peitettäisiin betonikuorella. Ennen sitä olisi hylystä poistettava aluksessa sen upotessa ollut öljy.

5 §. Pykälässä säädettäisiin rangaistus 3 §:ssä säädetyn kiellon rikkomisesta. Sopimuksessa Suomi on sitoutunut siihen, että kiellon rikkomisesta tulee voida tuomita vankeusrangaistus. Hautarauhan rikkomisesta säädetään rikoslain 24 luvun 4 §:ssä rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Kun Estonian hylky tässä laissa julistetaan onnettomuuden uhrien viimeiseksi leposijaksi, on luonnollista, että rangaistusasteikko on sama kuin hautarauhan rikkomisessa.

Ehdotettu rangaistusasteikko on niin ankara, että myös avunanto rikokseen on rikoslain 5 luvun 3 §:n 4 momentin mukaan rangaistavaa. Avunantoon syyllistyisi esimerkiksi se, joka luovuttaa toiselle välineitä rikoksen tekemistä varten. Rikoslain 5 luvun 2 §:n mukaan rangaistavaa on niin ikään yllytys tähän rikokseen. Esimerkiksi Suomen kansalainen, joka palkkaa jonkun nostamaan omaisuutta Estonian hylystä, syyllistyisi yllytykseen.

Rikoslain 1 luvun 2 §:n mukaan Suomen rikosoikeutta sovelletaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemiin rikoksiin. Luvun 3 §:n mukaan Suomen rikosoikeutta sovelletaan suomalaisella aluksella tehtyihin rikoksiin. Saman pykälän mukaan Suomen rikosoikeus soveltuu muuhunkin ulkomaalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen, jos se on tehty alueella, jossa minkään valtion laki ei ole voimassa. Estonian hylky sijaitsee juuri tällaisella alueella, joten ehdotetun lain rikkomisen kuuluu kaikissa tapauksissa Suomen lain soveltamisalaan.

6 §. Ehdotettua kieltoa rikkomalla saatu omaisuus on tämän pykälän mukaan tuomitava valtiolle menetetyksi. Lisäksi pykälässä viitataan siihen, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään rikoksentekeväliseen menetyksi tuomitsemisesta.

7 §. Pykälässä on tavanomainen voimaantulosäännös.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

matkustaja-alus Estonian hyllyn rauhoittamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Suomen mannerjalustalle 28 päivänä syyskuuta 1994 uponneen matkustaja-alus Estonian hylky on onnettomuuden uhrien viimeinen leposija.

Hylky ja sitä ympäröivä merialue rauhoitetaan siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Rauhoitettu alue on suorakaiteen muotoinen, ja sen kulmien koordinaatit suomalaisen merikarttojen koordinaattijärjestelmässä ovat:

59° 22,497' pohjoista leveyttä ja 21°

40,193' itäistä pituutta

59° 22,497' pohjoista leveyttä ja 21°

42,193' itäistä pituutta

59° 23,497' pohjoista leveyttä ja 21°

42,193' itäistä pituutta

59° 23,497' pohjoista leveyttä ja 21°

40,194' itäistä pituutta.

3 §

Sukeltaminen rauhoitetulla alueella on kielletty. Rauhoitetulla alueella ei myöskään saa ryhtyä toimiin ruumiiden tai esineiden nostamiseksi hylystä tai meren pohjalta eikä muutenkaan häiritä hyllyn rauhaa.

4 §

Sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, voivat viranomaiset peittää hyllyn tai huolehtia siitä, että hylystä ei aiheudu ympäristön pilaantumista.

5 §

Joka tahallaan rikkoo 3 §:ssä säädetyn kiellon, on tuomittava *matkustaja-alus Estonian hyllyn rauhoittamisesta annetun lain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

6 §

Edellä 5 §:ssä tarkoitetulla rikoksella saatu omaisuus tai sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi.

Rikoksen tekemisessä käytettyjen esineiden tai muun omaisuuden menetetyksi tuomitsemisesta säädetään rikoslaissa.

7 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 1995

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

Liite

**SUOMEN TASAVALLAN, VIRON
TASAVALLAN JA RUOTSIN
KUNINGASKUNNAN VÄLINEN
SOPIMUS M/S ESTONIASTA**

**AGREEMENT BETWEEN THE
REPUBLIC OF FINLAND, THE
REPUBLIC OF ESTONIA AND THE
KINGDOM OF SWEDEN REGARDING
THE M/S ESTONIA**

SUOMEN TASAVALLA, VIRON TASAVALLA JA RUOTSIN KUNINGASKUNTA, jäljempänä sopimuspuolet, jotka

THE REPUBLIC OF FINLAND, THE REPUBLIC OF ESTONIA AND THE KINGDOM OF SWEDEN, hereinafter referred to as the Contracting Parties,

palauttavat mieleen 28 päivänä syyskuuta 1994 tapahtuneen onnettomuuden, jolloin M/S Estonia upposi Itämereen matkallaan Tallinnasta Tukholmaan,

RECALLING the disaster on the night of 28 September 1994 when the M/S ESTONIA sank in the Baltic Sea on her way from Tallinn to Stockholm,

haluavat suojella M/S Estoniaa onnettomuuden uhrien viimeisenä leposijana kaikilta häiritseviltä toimilta,

WISHING TO protect the M/S ESTONIA, as a final place of rest for victims of the disaster, from any disturbing activities,

kehottavat yleisöä ja kaikkia muita valtioita osoittamaan asianmukaista kunnioitusta M/S Estonian sijaintipaikalle nyt ja tulevaisuudessa,

URGING the public and all other States to afford appropriate respect to the site of the M/S ESTONIA for all time,

OVAT SOPINEET SEURAAVASTA:

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

1 artikla

ARTICLE 1

M/S Estonian hylkyä ja sitä ympäröivää aluetta, sellaisena kuin se on määritelty 2 artiklassa, pidetään onnettomuuden uhrien viimeisenä leposijana, ja sellaisena sille on osoitettava asianmukaista kunnioitusta.

The wreck of the M/S ESTONIA and the surrounding area, as defined in Article 2, shall be regarded as a final place of rest for victims of the disaster, and as such shall be afforded appropriate respect.

2 artikla

ARTICLE 2

Viimeisen leposijan muodostavalle alueelle määrätään tätä sopimusta varten rajat, jotka kulkevat suorina viivoina pisteestä n:o 1 pisteiden n:o 2, 3 ja 4 kautta takaisin pisteseen n:o 1:

The area constituting the final place of rest shall for the purpose of this Agreement be delimited by straight lines from point No 1 through points No 2, 3, 4 and back to point No 1:

Piste n:o 1 (ylempi vasen) 59° 23,500' N,
21° 40,000' E

Point No 1 (Upper Left) 59° 23,500'N,
21° 40,000'E

Piste n:o 2 (ylempi oikea) 59° 23,500' N,
21° 42,000' E

Point No 2 (Upper Right) 59° 23,500'N,
21° 42,000'E

Piste n:o 3 (alempi oikea) 59° 22,500' N,
21° 42,000' E

Piste n:o 4 (alempi vasen) 59° 22,500' N,
21° 40,000' E;

kaikki asemat on määritelty vuoden 1984 maailman geodeettisen järjestelmän (WGS 84) maantieteellisten koordinaattien mukaan.

3 artikla

Sopimuspuolet sopivat, että M/S Estoniaa ei nosteta.

4 artikla

1. Sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään kansallisiin lainsäädäntötoimiin kriminalisoidakseen kaikki viimeisen leposijan rauhaa häiritsevät toimet, erityisesti sukeltamisen tai muut toimet uhrien tai omaisuuden nostamiseksi hylystä tai merenpohjasta.

2. Sopimuspuolet sitoutuvat huolehtimaan siitä, että tämän artiklan 1 kappaleen mukaisen rikoksen tekemisestä on mahdollista rangaista vankeudella.

3. Edellä olevien määräysten estämättä sopimuspuoli voi ryhtyä toimenpiteisiin hyllyn peittämiseksi tai hylystä aiheutuvan meriympäristön pilaantumisen estämiseksi.

5 artikla

Kukin sopimuspuoli sitoutuu antamaan toiselle sopimuspuolelle tietoja vireillä tai meneillään olevista toimista, jotka on kriminalisoitu 4 artiklan mukaisesti ja joihin osallistuu kyseisen sopimuspuolen lipun alla purjehtiva alus.

6 artikla

Tämä sopimus tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisille sopimuspuolille kirjallisesti, että sen voimaantulon edellyttämät valtiosäännön mukaiset vaati-

Point No 3 (Lower Right) 59° 22,500'N,
21° 42,000'E

Point No 4 (Lower Left) 59° 22,500'N,
21° 40,000'E;

all positions defined by geographical coordinates in World Geodetic System 1984 (WGS 84).

ARTICLE 3

The Contracting Parties hereby agree that the M/S ESTONIA shall not be raised.

ARTICLE 4

1. The Contracting Parties undertake to institute legislation, in accordance with their national procedures, aiming at the criminalization of any activities disturbing the peace of the final place of rest, in particular any diving or other activities with the purpose of recovering victims or property from the wreck or the sea-bed.

2. The Contracting Parties undertake to make it possible to punish the commission of an offence, established in accordance with paragraph 1 of this Article, by imprisonment.

3. Notwithstanding the above provisions, a Contracting Party may take measures to cover the wreck or to prevent pollution of the marine environment from the wreck.

ARTICLE 5

Each Contracting Party undertakes to submit information to another Contracting Party on pending or on-going activities having been criminalized in conformity with Article 4 and involving a vessel flying the flag of that Contracting Party.

ARTICLE 6

This Agreement shall enter into force thirty days after the date when the Contracting Parties have notified the other Contracting Parties in writing that the necessary constitutional procedures for its entry into

mukset on täytetty.

force have been completed.

Tehty Tallinnassa 23 päivänä tammikuuta 1995 kolmena alkuperäiskappaleena, jotka ovat kaikki englanninkielisiä.

Done at Tallinn on 23 February 1995 in three originals, each in the English language.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, duly authorized thereto, have signed this Agreement:

Suomen tasavallan puolesta

For the Republic of Finland

Viron tasavallan puolesta

For the Republic of Estonia

Ruotsin kuningaskunnan puolesta

For the Kingdom of Sweden

